

KLASSISKT BOK- TIPS

GEIJER GRÄT offentligt när han föreläste om Gustav II Adolf, och Selma Lagerlöf har gjort sig skyldig till åtskilliga romaneska orimligheter och sentimentaliteter i "Gösta Berling" och andra böcker. Båda håller med rätta en större plats i svenska/litteraturhistorien än Lilljebjörnarna — värmlänningar också de — men ändå skulle jag vilja kalla de båda senare klassiska i en högre och renare mening, därför att de berättar om herrgårds- och militärlivet i gångna tiders Värmland sådant de verkligen sett det, handfast och påtagligt och utan annan försköning än den som osökt ger sig i vemodet när man ser tillbaka. De händelser de berättar om har verkligen hänt, och deras människor är verkliga människor. Deras Värmland är det verkliga Värmland. De ser ingenting alltför märkligt i att vägen tog slut strax bortom där någon bodde eller att originella parasiter drog fram mellan de gästfria gårdarna.

Knut Lilljebjörn var svärfar till Geijer, och det lär ha varit dennes "Minnen" som inspirerade honom att dra sitt strå till stacken. Sonen Henrik, Geijers sväger, fortsatte i samma anda. Påfallande och närmast osvenskt är bådas människointresse och realismen i deras porträttkonst. Så fuskade också sonen i måleri vid sidan om militäryrket, en smula under Södermarks och Troillis egider, och dessa var ju framför allt porträttmålare. Det är inga romantiska vålnader som frambesvärjs, utan människor av kött och blod, men av en annan tid. Galleriet är rikt: där finns väl, för-

utom mångfaldiga bifigurer, ett tjugotal porträtt i bröstbild och bortåt tio verkliga helfigurer. Några av dessa gubbar, med deras befängda eller underfundiga miner och repliker, har blivit följeslagare för mig. De dyker upp då och då i mitt medvetande.

Jag kan inte låta bli att tänka på Tolstoj, som personligen eller via den omedelbara familjetraditionen upplevt just de tider det här är fråga om, 1700-talets slut och 1800-talets förra hälft. I "Krig och fred" finns ett antal kapitel som faller utom ramen för det väldiga skeendet eller som spelar rollen av ett slags vilopunkter mitt i det. De skildrar mer eller mindre idylliskt livet på de stora godsens sådant han själv kom ihåg det i barndomens ljus: förväntningarna inför helger, besök av främmade, en vargjakt, en utflykt, förbiskymtande ansikten av tjänare och herrskap från den tiden, mer eller mindre utförda och särpräglade. Om man gör det i och för sig orimliga försöket att hos Tolstoj tänka bort moraliserandet, tendensen, framför allt de stora perspektiven, och om man bland alla bataljmålningarna bara väljer ut ett par skärmytslingar — om han alltså bara hade skrivit dessa kapitel, då skulle Tolstoj vara ett slags Lilljebjörn. Motviljan mot förvrängningar och överdrifter, känslan för det organiskt riktiga i bilden av en människa, för likheten så att säga, är densamma.

GUNNAR EKELOF

*

Knut Lilljebjörn (1765—1838) utgav 1862 sina "Hågkomster af forna dagars tänkesätt, seder och bruk i min födelseort". Av Henrik Lilljebjörn (1797—1875) utgavs 1865 "Hågkomster från ungdomen", en "Fortsättning på hågkomster från ungdomen" kom 1867, "Ett och annat. Tidsfördrif på gamla dagar" 1873 och "Spridda minnen från forna dagar" 1874.